

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 5.

Ljubljana, 1. sušca 1890.

XXX. leto.

Vsebina: Statistično popisovanje ljudskih šol leta 1890. — J. Maru: Knjiga Slovenska. — Književnost. — Vprašanja in odgovori. — Dopisi: Iz Vrem. — Z goriškega Krasa. — S Krasa. — Iz Ribnice na Dolenjskem. — Iz Ljubljane. — Iz Kostanjevice. — Vestnik „Pedagogičnega društva“ v Krškem. — Vestnik. — Listnica uredništva.

Statistično popisovanje ljudskih šol leta 1890.

Po ministerskem ukazu z dne 9. kimovca 1889. l. št. 14.499 morajo s koncem meseca malega travna 1890. leta šolska oblastva izvršiti statistični popis ljudskih šol v letu 1890. in ta popis izročiti c. kr. osrednji statistični komisiji na Dunaji. Vse popisovanje se bode vršilo na podlagi podatkov šolskih vodstev. V to svrhu je visoko naučno ministerstvo z imenovanim ukazom natančno določilo, kako je šolskim oblastvom, v prvi vrsti šolskim vodstvom ta popis izvršiti. Ker se je šolskim vodstvom pri poročevanju strogo držati določil tega ukaza, priobčujemo v nastopnem iz ministerskega ukaza vse važnejše točke, da se šolska vodstva natančneje seznanijo z vsebino in da bode popisovanje povsem pravilno sestavljeno.

Vožnejše točke iz ministerskega ukaza z dne 9. kimovca 1889. št. 14.499.

Po določilih ukazov od dne 3. malega travna 1875. l. št. 4162 in od dne 22. velikega travna 1879. št. 4914 je leta 1890. zopet izvršiti statistično popisovanje javnih in zasobnih ljudskih šol.

Za to popisovanje je določena za javne ljudske šole vprašalna pola A, za zasobne

ljudske šole vprašalna pola B, kateri morajo popolniti dotični šolski predstojniki (ravnatelji, nadučitelji, voditelji) in za okrajne šolske nadzornike zbiralna pola C.

Za popolnitev teh obrazcev je dodano navodilo za šolske predstojnike in okrajne šolske nadzornike.

Vsi podatki se vpisujejo po šolskem stanju dne 30. malega travna 1890. l., ako pa ta dan pade v počitnice, po stanju zadnjega šolskega dne pred 30. dnem malega travna. Vprašalni poli A in B morajo šolski voditelji najdalje do dne 8. velikega travna 1890. l. doposlati okrajnim šolskim oblastvom, katera iz teh pol strogo po predpisanem navodilu popolnijo zbiralne pole C in te z vsemi vprašalnimi polami vréd najdalje do 31. velikega travna 1890. l. predložé deželnim šolskim oblastvom. Ta oblastva pregledajo vso tvarino glede popolnosti in formalne pravilnosti v zbiralno polo C vpisanih podatkov, zahtevajo morebitnih dopolnil in vso tvarino pošljejo do dne 15. rožnika 1890. l. c. kr. osrednji statistični komisiji na Dunaji.

Vsebina imenovanih obrazcev in dotičnih navodil se razvidi iz nastopnih prilog.

Priloge.*)

I.

Obrazec A.

Vprašalna pola

o stanji javnih ljudskih šol dné 30. mal. travna 1890.**)

Šolska občina *Cerklje*.Dežela *Kranjska*.Šolski kraj *Cerklje*.Šolski okraj *Kranj*.

event. ulice in hiš. št. —

I. Splošni značaj šole.

1. Je-li šola
 - a) občna ljudska šola? *da*.
 - b) meščanska šola? *ne*.
 - c) meščanska šola, ki je pod skupnim vodstvom z občno ljudsko šolo? *ne*.
 - d) zasilna šola? *ne*.
 - e) podružnica (ekspozitura)? *ne*.
 - f) ali se iz té šole oskrbuje tudi poučevanje na kaki izgređni (excurrēdo) postaji, in kje je ta postaja? *ne*.
2. a) Je-li ta šola deška šola? *ne*.
- b) Je-li ta deška šola s kako dekliško šolo pod istim šolskim voditeljem? *ne*.
- c) Je-li ta šola dekliška šola? *ne*.
- d) Je-li ta dekliška šola s kako deško šolo pod istim šolskim voditeljem? *ne*.
- e) Je-li šola meševita šola (obema spoloma namenjena)? *da*.
3. a) Koliko prestopnih***) razredov ima šola? *3 razrede*.
- b) Za katere prestopne razrede so paralelke?
4. Ali se poučuje
 - a) v vseh razredih ves dan? *ne*.
 - b) v vseh razredih pol dné? *da*.
 - c) deloma ves dan, deloma pol dné? *ne*.
in to v katerih razredih ves dan, in v katerih pol dné? —
5. Koliko tednov v šolskem letu hodijo v šolo otroci, ki niso dobili olajšil v šolskem obiskovanji? *46*.
6. V katerem jeziku, oziroma v katerih jezikih se je učilo? *v slovenskem in nemškem jeziku (neobvezno)*.
7. a) Ali se ima ponavljalno poučevanje? *da*.
- b) Koliko tednov v šolskem letu mu je odmerjenih? *20 tednov*.

II. Šolska uredba in obseg poučevanja.

8. Je-li šola v poslopji, ki je namenjeno samo in jedino za poučevanje, in to:
 - a) vsa? *da*.
 - b) deloma? *ne*.

*) Da se vpisovanje bolje umé, smo za vzgled jedno šolo popisali in obrazec A pravilno popolnili (z ležečim tiskom). *Ured.*

***) Ako dan 30. mal. travna 1890. l. pade v počitnice, naj se vpisuje vse tako, kakor je bilo zađuji šolski dan pred začetkom počitnic.

****) V število prestopnih razredov naj se ne vračunajajo niti paralelni razredi, katere je vpisavati pod 3 b), niti oddelki jednega in istega razreda, ki so sicer na različni učni stopinji, a vender v njih uči ob jednom isti učitelj, niti skupine učencev, ki se poučujejo v raznih dnevniš časih.

9. Je-li šola
- a) vsa v najetih prostorih? *ne.*
 - b) deloma v najetih prostorih? *ne.*
 - c) vsa v brezplačno prepuščenih prostorih? —
 - d) deloma v brezplačno prepuščenih prostorih? —
10. V koliko prostorih se poučuje, in sicer je:
- a) koliko razrednih sob? *v 3 sobah.*
 - b) delovna sobana? *0.*
 - c) sobana za risanje? *0.*
 - d) telovadna sobana? *0.*
 - e) odprto telovadišče? *0.*
11. Ali se kuri s pečjo, zrakom ali kropom? *s pečjo.*
12. Ali bivajo posebne naprave za prevetrovanje (ventilacijo)? *da.*
13. Je-li v šolskem poslopju kako službeno stanovališče
- a) za šolskega voditelja? *da.*
 - b) za kako drugo učno osebo? *ne.*
14. Je-li pri šoli kaka knjižnica
- a) za učitelje? *ne.* število zvezkov*) *0.*
 - b) za učence? *da.* število zvezkov*) *160.*
15. Ali je kak šolski vrt (poskuševališče, drevesnica) za učne namene? *da.*
16. V katerih razredih, oziroma skupinah uči sveten (neduhovni) učitelj vérstvo (religijo)? *v nobenem razredu.*
17. Ali se uči telovadba, in to tako, da se inajo:
- a) proste in redovne vaje? *da.*
 - b) vaje z orodjem? *ne.*
 - tako da se rabi
 - c) telovadna sobana? *ne.*
 - d) odprto telovadišče? *ne.*
18. Ali se učé ženska ročna dela? *da.*
19. Ali se uči
- a) kak drug deželni jezik, in kateri? *nemški (neobvezno).*
 - b) kak tuj jezik, in kateri? *ne.*
20. Je-li s šolo v zvezi
- a) otroški vrt? *ne.*
 - b) detiščnica (otroška varovalnica) *ne.*
21. Je-li s šolo združen kak poseben kurs (po § 10, I. odstavku državnega ljudsko-šolskega zakona)?

- a) poljedelskega značaja? *ne*
- b) obrtnega značaja? *ne*
- Vsega skup
- c) kateri predmeti se učé?

Obiskovanje		
dečkov	deklic	skupaj
—	—	—

22. a) Je-li pri šoli kak pouk (po § 10, II. odstavku državnega ljudsko-šolskega zakona) za občno nadaljno izobraževanje deklic, katere so odrasle šoli? *ne.*
- b) Koliko deklic hodi v tisti pouk? *0.*

*) Brez učnih knjig in pripomočkov (učil), uvedenih v šoli.

III. Stanje učiteljstva.

Na vprašanje 23) o stanju učiteljstva naj se odgovori s tem, da se izpolni naslednja razpredelnica.

23. Stanje učiteljstva dne 30. mal. travna 1890.

Tekoče število		Rodbinsko imé in predimé		Ali redovni ali svetni duhovnik, oziroma nuna (eventu- vlnno je povedati red)		Službeni značaj (kakor spodaj v po- vzetku)		Rojstva dan in leto		Stanec (sa- nica), ože- njen (omno- žena), vdovec (vdova)		Vero- izpovedanje		Vojaško- služno razmerje (ali v rezervi, nadomestni rezervi, de- želni bratubi ali črni vojski)		S spričeva- lom učne usposoblje- nosti za		Z zre- lost- nim spričeva- lom		Brez zre- lost- nega spričeva- la	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
1	L. L.	—	rodučitelj	5/12 1836	oženjen	rinsko ka- toličsko	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	L. L.	—	časni učitelj	17/3 1856	samec	"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	L. L.	—	starna učiteljica	12/7 1865	savnica	"	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	L. L.	—	veroučitelj, pripada dušnemu pastirstvu, poučuje tudi v Zalogu	5/11 1847	samec	"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5																					
6																					
7																					
8																					
9																					

Povzetek:

Nadučitelj, ravnatelj	1	—
Stalni učitelji	—	1
Začasni učitelji	1	—
Stalni produčitelji	—	—

Začasni produčitelji	—	—
Veroučitelj	—	—
Drugo učno osebje	—	—

moški	3	1
ženska	—	—
skupaj	3	1

IV. Šolsko obiskovanje.

	dečki	deklíce	skupaj
24. Število otrok, ki so po šolski matici (matriki) v šolodolžnih letih, in to v starosti			
a) od izpolnjenega 6. do izpolnjenega 7. leta	46	44	90
b) od izpolnjenega 7. do izpolnjenega 12. leta	170	172	342
c) od izpolnjenega 12. do izpolnjenega 13. leta	40	46	86
d) po 13. letu	24	20	44
skupaj	280	282	562
25. Število otrok kateri so po § 23. državnega ljudsko-šolskega zakona zato,			
a) ker hodijo v kako višjo, obrtno ali poljedelsko (kmetijsko) šolo, ali kak strokoven pouk, ali ker se poučujejo doma*), oproščeni šolskega obiskovanja	—	—	—
b) ker imajo kako težko telesno ali duševno napako, ki jim brani učiti se ali hoditi v šolo, bili brez poučevanja	2	1	3
26. Število pravilno razvitih otrok v šolodolžnih letih, kateri sploh niso imeli nikakega pouka**)	20	20	40
skupaj	22	21	43
27. Koliko otrok hodi po izkazu šolskega kataloga v šolo in to:			
a) po razredih ozir. skupinah:			
v 1. razred { v prvo skupino	74	67	141
{ v drugo "	30	30	60
v 2. razred { v prvo skupino	30	27	57
{ v drugo "	21	30	51
v 3. razred { v prvo skupino	21	21	42
{ v drugo "	18	20	38
4. "			
5. "			
6. "			
7. "			
8. "			
skupaj	194	195	389
b) po starosti: pred izpolnjenim 6. letom	—	—	—
od izpolnjenega 6. do izpolnjenega 7. leta	40	40	80
" " 7. " " 12. "	154	155	309
" " 12. " " 13. "	—	—	—
" " 13. " " 14. "	—	—	—
po izpolnjenem 14. letu	—	—	—
skupaj	194	195	389
c) po véri: rimsko-katoliški, latinskega obreda	194	195	389
rimsko-katoliški, grškega obreda	—	—	—
evangelski A. V.	—	—	—
Prenos	194	195	389

*) Toda otrok, ki so hodili v kako zasebno (privatno) šolo, ni izkazovati tukaj.

**) N. pr. ker jim je šola predalec ali sploh ni ljudske šole.

	dečki	deklic	skupaj
Odnos	194	195	389
evangelski H. V.			
grško - vzhodni			
kakega družega krščanskega veroizpovedanja			
mozajski			
drugi			
skupaj	194	195	389
d) Število učencev pri ponavljalnem pouku			
aa) do izpolnjenega 14. leta	64	66	130
bb) po izpolnjenem 14. letu	—	—	—
skupaj	64	66	130
28. a) Koliko otrok govori samo jeden jezik?*) samo slovenski govori	194	195	389
b) koliko otrok govori dva ali več jezikov, in katere jezike?**)			
skupaj	194	195	389
29. a) Ali veljajo na ti šoli katera splošna olajšila v šolskem obiskovanju za vse otroke obéh višjih starostnih stopinj? ne.			
b) Če se na to vprašanje odgovori „da“: koliko otrok se je poprijelo olajšil, in to:			
v 13. letu			
v 14. „			
skupaj			
30. Če se na vprašanje 29 a) odgovori „ne“: koliko otrokom v obeh višjih starostnih stopinjah so se dovolila osebna olajšila v šolskem obiskovanju, in to:			
v 13. letu			
v 14. „			
skupaj			

I. I. s. r.
šolski voditelj.

N a v o d i l o

šolskim načelnikom (vodjam, nadučiteljem, šolskim voditeljem) o statističnem povedanju javnih ljudskih šol po stanji 30. mal. travna 1890.

Vprašalna pola obrazec A se rabi za izkazovanje o vsaki posamezni javni šoli, in to po stanji dné 30. mal. travna 1890, in ako ta dan pade v počitnice, po stanji zadnjega dné pred 30. malim travnom 1890.

Na vsa vprašanja v ti vprašalni poli A naj šolski načelnik odgovori po resnici, natančno in popolnoma jasno.

Za odgovarjanje na posamezne vprašalne točke so merodajna naslednja določila:

K vprašanju 1. Meščanske šole, katere so z občno ljudsko šolo združene pod skupnim voditeljem, (občne ljudske in meščanske šole), šteti je za dve šoli dotične vrste (kategorije): za vsako je spisati poseben izkaz, kar je po- očititi pri izkazu za meščansko šolo tako, da

*) Tu je n. pr. povedati, koliko otrok govori samo slovenski, koliko samo nemški.

**) Tu je n. pr. povedati, koliko otrok govori slovensko in nemško, itd. Vsota vpisov v a) in b) mora vselej popolnoma jednaka biti skupnemu številu učencev (vprašanje 27 a).

se na vprašanje 1 c) odgovori: da. Jednako je občne ljudske šole, v katerih se dečki in deklice v vseh razredih po spolu ločeni poučujejo v posebnih učnih sobah, zmatrati za dve ločeni šoli, in za nje je izpolniti dve posebni (ločeni) vprašalni poli, dasi imajo skupnega voditelja; v tem slučaju je na vprašanje 2 b) za deško šolo in na vprašanje 2 d) za deklško šolo odgovoriti: da.

Tudi zasilne šole, ekspoziture in podružnice je zmatrati povse za samostalne šole, in za vsako je torej izpolniti posebno vprašalno polo in odgovoriti na vsa njena vprašanja; nasproti se izgrede (excurrento) postaje nimajo za samostalne šole, in za té je torej povedbe dajati s povedbami vred za ono šolo, od katere se oskrbuje poučevanje na njih. Vender je na to okolnost namigniti z ustreznim odgovorom na vprašanje 1 f). — Šole vadnice se privzemajo med javne šole po njih kategoriji in za nje je izpolniti posebne vprašalne pole záse.

K vprašanju 3 a). Odgovarjajoč na to vprašanje povedati je samo prestopne razrede, ne tudi paralelke, katere je posebe zapisati pri 3 b). Tudi ne gre nikakor, da bi se za samostalne razrede vračunjali sami oddelki enega in istega razreda, kateri so pač na isti učni stopinji, a prejemajo pouk ob istem času od istega učitelja, ali pa skupine učencev, katere poučuje isti učitelj ob različnih časih dneva.

K vprašanju 4 c). Na to vprašanje bode odgovoriti: da, samo za take dvo- ali večrazredne šole, ki imajo v enem ali več razredih ves dan, v drugih razredih samo pol dni poučevanje.

K vprašanju 6. Za odgovor na to vprašanje ne zadostuje kako splošno oznamenilo, na primer: utrakvistična šola, temuč povedati je, ako se poučuje v več nego jednem jeziku, izrečno dotične jezike.

K vprašanju 7. Na to vprašanje je odgovarjati samo za Kranjsko, Tirolsko in Predarelsko, Trst z okolico, Goriško in Gradiščansko, Istro, Dalmatinsko, za Bukovino, in gledé na šole za nadaljno izobraženje za Gališko.

Paziti je na to, da se povedbe, ki se tičejo občnih ali posebnih učnih tečajev, združenih morebiti z ljudsko šolo po § 10. državnega ljudsko-šolskega zakona — na to mérita vprašnji 21 in 22. — ne dajó morebiti po pomoti na tem mestu. Tudi se opozarja na to, da se tu ni ozirati na pouk, ki je morebiti vsled olajšil v šolskem obiskovanji okrajšan.

Na vprašanje 8. bode odgovoriti: da, tudi tedaj, če so pač pod isto hišno številko kakor šolski prostori privzeti tudi drugim namenom odkazani, a so prvi od poslednjih popolnoma ločeni in imajo tudi svoj uhod.

Na vprašanji 9 c) in d) je le v tem slučaju odgovoriti: da, če za šolske prostore niso brezplačno poskrbeli tisti faktorji, kateri so že po zakonu to storiti dolžni (n. pr. šolska občina, šolski okraji itd.)

K vprašanju 14. Knjižne zbirke, ki obsezajo samo učne knjige in poučne pomočke uvedene v dotični šoli, naj se ne zmatrajo za knjižnice, tudi naj se takšne učne knjige itd., kjer so knjižnice, ne privzemajo v število zvezkov.

K vprašanju 15. Na to vprašanje je samo tedaj odgovoriti: da, če se res kako zemljišče, če še tako majhno, rabi za učne namene.

K vprašanjem 21. in 22. Ti vprašnji merita samo in jedino na one posebne pouke za mladino, ki je šoli odrasla, in pa na one za šoli odrasle deklice namenjene pouke za občno nadaljno izobraženje, katere je po § 10. državnega ljudsko-šolskega zakona združiti moči z ljudskimi šolami (ministerijalni ukaz od 10. mal. travna 1885, št. 1985). Nikakor se ne smejo torej, da poslušajo take pouke, izkazovati isti otroci, kateri so ob jednem že všteti v števila o šolskem obiskovanji pri vprašanji 27.

K vprašanju 23. Na tretji strani vprašalne pole je napraviti imenik vsega učiteljstva, v katerem je vsako osebo, ki ima pri šoli opravilo, povedati v posebni vrsti. V predal 3. je vpisati službeni značaj, kakor: ravnatelj, ravnateljica, nadučitelj, nadučiteljica, stalni ali začasni učitelj, oziroma učiteljica, stalni ali začasni podučitelj, oziroma podučiteljica, veroučitelj, učitelj, oziroma učiteljica

za tuje jezike, telovadni učitelj, učiteljica za dela itd. Za veroučitelje je v tem predalu tudi pristaviti, če so posebni (lastni) veroučitelji s stalnimi prejemki ali z nagradami, ali pa pripadajo ob enem dušnemu pastirstvu. Takisto je tudi zanje, kakor za vse ude učiteljstva, v opomnji navesti druge javne šole, na katerih morebiti tudi poučujejo. Na konci tega imenika je tudi sumarno podati število oseb in sestavo učiteljstva po predtiskanih kategorijah.

K vprašanjem 24 — 26. Na vprašanja 24 — 26 naj se odgovori po vpiskih v šolsko matico. Toda v onih krajih, kjer je več javnih šol, ki pripadajo jedni in isti šolski občini, ne smejo na vprašanja 24—26 odgovarjati načelniki posameznih šol, nego to naj se prepušča okrajnemu šolskemu nadzorniku, katerega dolžnost je, dotične podatke vpisati v zbiralno polo C. Povedbe o številu otrok v šolodolžnih letih (vprašanje 24) merijo na one otroke, ki so v ponavljalno (za Galicijo: šolo za nadaljno izobraženje) hoditi dolžni. Tudi je pri tem vračunjati tiste otroke, kateri so dobili ali morejo dobiti olajšila v obiskovanji šole po § 21. državnega ljudsko-šolskega zakona. Ker se povedba odnaša na stanje dne 30. mal. travna 1890, računati je, ko se poveduje število otrok v šolodolžnih letih, z jedne strani prirastek vsled všolanja v teku šolskega leta, z druge strani odpadek vsled smrti ali izšolanja.

K vprašanju 27. Število šolskih otrok naj se poveduje po vpisih v katalogu, in to povse ločeno po spolih. Pri tem je skrbno paziti na to, da bodo dotična števila v soglasji med seboj, torej skupno število učencev, oziroma učenk z onim, katero se podá iz posamnih vsot po razredih, po starosti in po veri. A odgovarjajoč na vprašalne točke 27 a) — c) se je ozirati samo na obiskovanje vsakdanje šole, kateri je prištevati tudi tiste otroke, kateri so dobili splošna ali posebna olajšila v šolskem obiskovanji.

K vprašanji 28. Da se odgovori na to vprašanje, povedati je najpred pod a) število otrok, kateri govore samo jeden jezik, n. pr. število otrok, kateri govore samo slovenski; potem recimo, število otrok, ki govore samo nemški itd.; pod b) pa število otrok, ki govore dva ali več jezikov, n. pr. slovenski in tudi nemški; nato morebiti v posebni vrsti število otrok, kateri govore slovenski in italijanski itd. Za vsako tako povedbo jezika je namenjena jedna pikastih vrst pod dotičnim vprašanjem. Tisti otroci, kateri se zapisujejo pod b) se ne smejo, to se umé samo ob sebi, všteti pri vpisovanji pod a), marveč vsota vpisov k vprašanju 28 pod a) in pod b) se mora natanko vjemati z skupnim številom šolskih otrok (vprašanje 27 a).

K vprašanju 29. Na to vprašanje je odgovoriti: da, samo tedaj, če so se otrokom v dveh zgornjih starostnih razredih v vsi šolski občini dovolila olajšila v šolskem obiskovanji, če tudi se jih niso vsi poprijeli. Če se na vprašanje 29 odgovori: da, ni odgovarjati na vprašanje 30.

Opominja se, da se morejo po določitih § 21. državnega ljudsko-šolskega zakona splošna olajšila v šolskem obiskovanji dovoliti samo na kmetih, osebna pa (ki se tičejo samo posameznih otrok, torej ne vseh otrok, ki so v dveh višjih starostnih razredih iz ozira vrednih vzrokov otrokom nepremožnega ljudstva po mestih in trgih, a na kmetih samo v onih šolskih občinah, v katerih ni splošnih olajšil v šolskem obiskovanji. Na vprašanji 29 in 30 se nikakor ne odgovarja na Kranjskem, v Istri, na Goriškem in Gradiščanskem in v Galiciji, Bukovini in Dalmaciji.

Izpolnjene vprašalne pole A o posameznih šolah naj šolski ravnatelji podpišejo ter zadnji čas do 8. vel. travna 1890 predložé okrajnemu šolskemu oblastvu.

